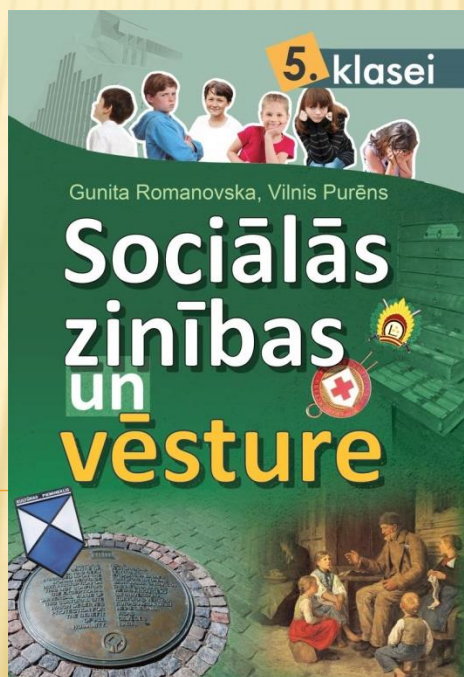

„VĒSTURISKĀS KOMPETENCES ATTĪSTĪBA MĀCĪBU PRIEKŠMETĀ „SOCIĀLĀS ZINĪBAS UN VĒSTURE” 4.- 6. KLASĒ”

5. KLAŠE

5. KLAŠE. KOPĒJAIS RAKSTUROJUMS: KO PAVEIKSIM?

- ✗ Daudzveidīgi iepazīstam vēsturiskās izziņas procesu (avotu mācības pamati).
- ✗ Iepazīstam lokālo vēsturi un tās atstātās vērtības.
- ✗ Iepazīstam attiecību veidus un attiecību veidošanās procesu.
- ✗ Nosakām sociāli atbildīgas rīcības pamatiezīmes.
- ✗ Iepazīstam pašpārvaldes principus demokrātiskā sabiedrībā.

5. KLASE. 1.TEMATS. KĀ PĒTĪT UN SAGLABĀT VĒSTURES LIECĪBAS? PLĀNOJUMS.

- ✗ **1. solis: iepazīstam vēstures avotu grupējumu, attīstības vēsturi, krātuves un vēstures palīgzinātnes.**

Secinājums: pagātni izzina no daudzveidīgiem avotiem, avotu glabāšanai ir izveidota īpašas iestādes dažu izziņai ir radušas īpašas palīgzinātnes.

- ✗ **2. solis: atklājam, ko vēstures avoti mums stāsta.**

Secinājums: arī informācijas ieguve no vēstures avotiem ir daudzveidīgs un radošs process.

- ✗ **3. solis: veidojam savu vēstījumu/pētījumu, izmantojot daudzveidīgus avotus.**

Secinājums: veidojot vēsturisku vēstījumu, katrs no mums var apliecināt savas pētnieka prasmes.

5. KLASE. 1.TEMATS. KĀ PĒTĪT UN SAGLABĀT VĒSTURES LIECĪBAS? IETEIKUMI 1. SOLIM.

- ✗ Par vēstures avotu grupējumu, attīstības vēsturi, vēstures avotu krātuvēm un vēstures palīgzinātnēm
 - Nevairāties no grupu nosacītības (viens avots var būt vairākās grupās).
 - Izmantojam pieejamo materiālu, arī no skolēna apkārtnes.
 - Akcentējam to, ka paši avoti rodas noteiktā laikā un procesā un tas ietekmē to saturu.
 - Dodam iespēju padarboties muzejā, arhīvā, bibliotēkā.
 - Norādām uz saistību ar citām zinātnēm (dabaszinātnēm, matemātiku, inženierzinātņi u.c.)

VĒSTURES AVOTU GRUPĒJUMS

Vēstures avotu grupas

Vēstures avotus parasti grupē četrās grupās: (1) **lietiskajos vēstures avotos**, (2) **vizuālajos vēstures avotos**, (3) **rakstītajos vēstures avotos**, (4) **mutvārdu vēstures avotos**.

Lietiskais vēstures avots

Tā sauc jebkuru lietu, kas var sniegt ziņas par pagātnes notikumiem. Tās var būt:

- cilvēku gatavotie rīki;
- cilvēku celtās būves;
- tehnika;
- cilvēku izmantotie augi un dzīvnieki.

Rakstītais vēstures avots

Rakstītajiem vēstures avotiem pieder viss, kas ir saglabāts pierakstā – ar burtiem vai cipariem, skaņas jeb audio ierakstā. Tie var būt:

- notikumu apraksti;
- publikācijas masu medijos (arī radio raidījumi un to ieraksti);
- likumdošanas akti un dokumenti;
- rakstnieku sacerējumi;
- zinātnieku un domātāju darbi;
- statistikas dati.

Vizuālais vēstures avots

Tā sauc jebkuru attēlu un attēlojumu, kas var sniegt ziņas par pagātnes notikumiem. Tie var būt:

- vizuālie mākslas darbi;
- kartes un shēmas;
- fotogrāfijas;
- kinofilmas, videoieraksti.

Mutvārdu vēstures avots

Pie mutvārdu avotiem pieder jebkurš stāstījums, kuru var izmantot pagātnes pētīšanā. Visbiežāk tie ir:

- folkloras sacerējumi;
- atmiņas.

***Piezīme.** Mutvārdu avoti ar laiku tiek pierakstīti un glabājas pierakstā.*

***Piezīme.** Daži vēstures avoti var piederēt vairākām grupām. Piemēram, skulptūru var pētīt kā lietu un noiekt, kur un kā tā izgatavota. To var iepazīt kā vizuālo avotu, noskaidrojot, ko tā attēlo. Ja uz skulptūras būs uzraksts, tas saista to ar rakstīto avotu grupu.*

5. KLASE. 1.TEMATS. KĀ PĒTĪT UN SAGLABĀT VĒSTURES LIECĪBAS? IETEIKUMI 2. SOLIM.

✗ **Kā iegūt informāciju no avota**

-Pārrunājam izziņas informāciju.

-Pārrunājam avotu stāstus (neordināras situācijas, noslēpumi).

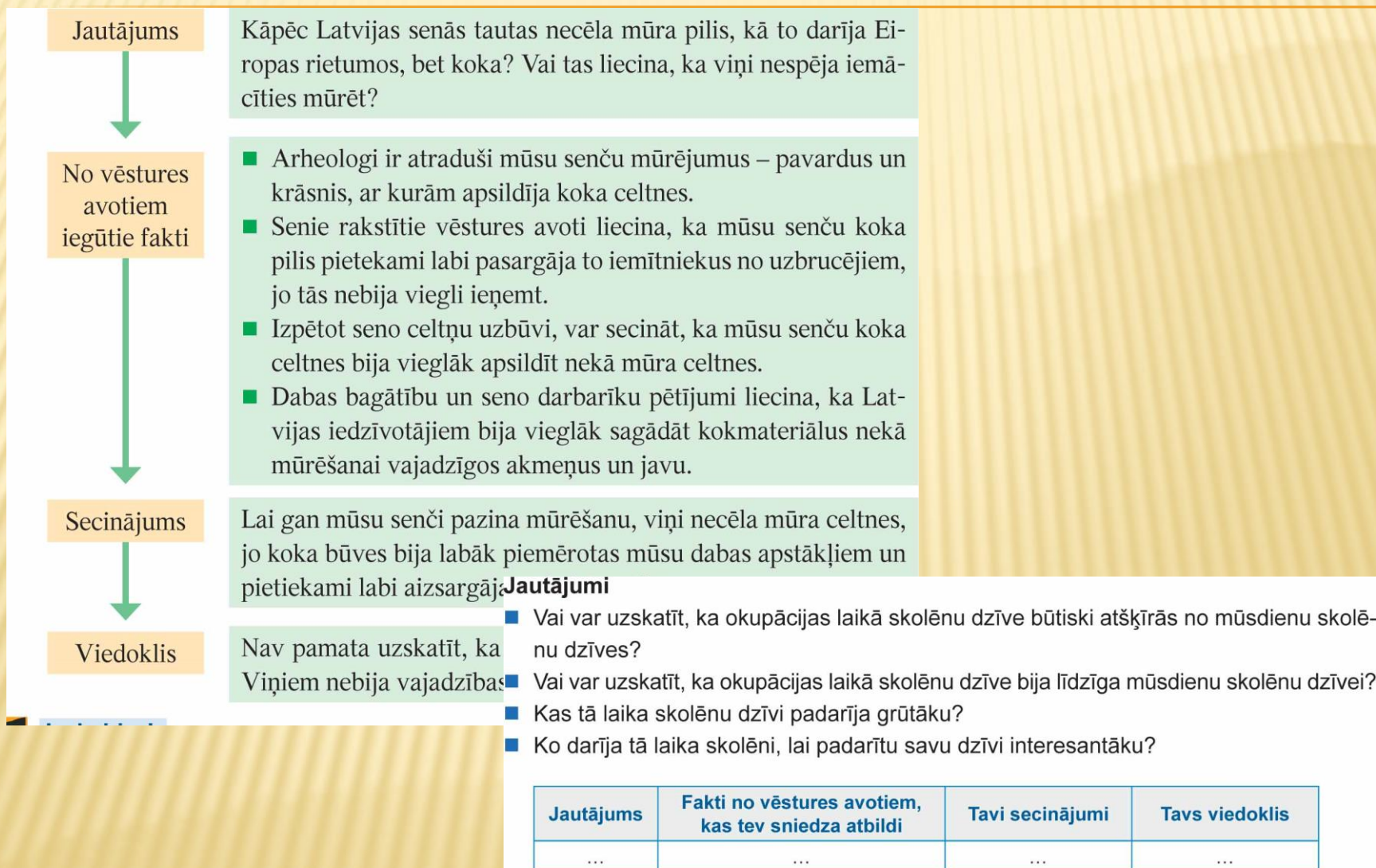
-Veicam praktisku darbu ar attiecīgā avota veidu.

5. KLASE. 1.TEMATS. KĀ PĒTĪT UN SAGLABĀT VĒSTURES LIECĪBAS? IETEIKUMI 3. SOLIM.

✖ Veidojot vēsturisku vēstījumu

- Norādām, ka veidosim to pētījuma formā.
- Iepazīstinām ar pētījuma struktūru (pētījuma jautājums, fakti, secinājumi, viedoklis).
- Iepazīstinām ar pētījuma piemēru.
- Aicinām veidot pētījumu.
- Norādām, ka jāatlasa fakti, kas var sniegt atbildi (jā↔nē).

PĒTĪJUMA STRUKTŪRAS TABULA

5. KLASE. 1.TEMATS. KĀ PĒTĪT UN SAGLABĀT VĒSTURES LIECĪBAS? KO VĒRTĒT?

- ✗ Vai skolēni prot pamatot vēstures avota grupējumu.
- ✗ Vai skolēni prot nošķirt senākus avotu veidus no jaunākiem.
- ✗ Vai skolēni prot raksturot avotu krātuvju saturu un palīgzinātnes.
- ✗ Vai skolēni prot iegūt informāciju no avota.
- ✗ Vai skolēni prot izskaidrot, kā iespējams iegūt atbildi uz pētījuma jautājumu.

5. KLASE. 2.TEMATS. KĀ IZZINĀT TUVĀKĀS APKĀRTNES VĒSTURI? PLĀNOJUMS.

- ✗ **1. solis:** izzinām dzīvesvietas rašanās laiku, nosaukuma izcelsmi un iemeslus, kāpēc cilvēki te apmetušies.

Secinājums: dzīvesvieta radās noteiktā laikā noteiktu iemeslu dēļ un tās nosaukumam ir vēsturiski noteikta jēga.

- ✗ **2. solis:** noskaidrojam, kas ir kultūras pieminekļi un kādi kultūras pieminekļi ir mūsu apkārtnē.

Secinājums: kultūras pieminekļi ir tikpat aizsargājami kā dabas pieminekļi un tie atrodas arī mūsu apkārtnē.

- ✗ **3. solis:** veidojam izstādi par savā apkārtnē atklāto.

Secinājums: jebkurš no mums var izmantot daudzveidīgus paņēmienus, lai popularizētu savas apkārtnes vēstures vērtības.

5. KLASE. 2.TEMATS. KĀ IZZINĀT TUVĀKĀS APKĀRTNES VĒSTURI? IETEIKUMI 1. SOLIM

✗ Nosakām dzīvesvietas rašanās laiku, nosaukuma izcelsmi un iemeslus, kāpēc cilvēki te apmetušies.

-Visi grāmatā ietvertie materiāli ir domāti kā piemērs, kas jāaizstāj ar vietējo materiālu.

-Rašanās laiku un nosaukumu izcelsmi vislabāk raksturo vēsturisks stāsts.

-Vienojieties par izzināmo teritoriju (pilsēta /novads kopumā, pilsētas vai novada/pagasta daļa).

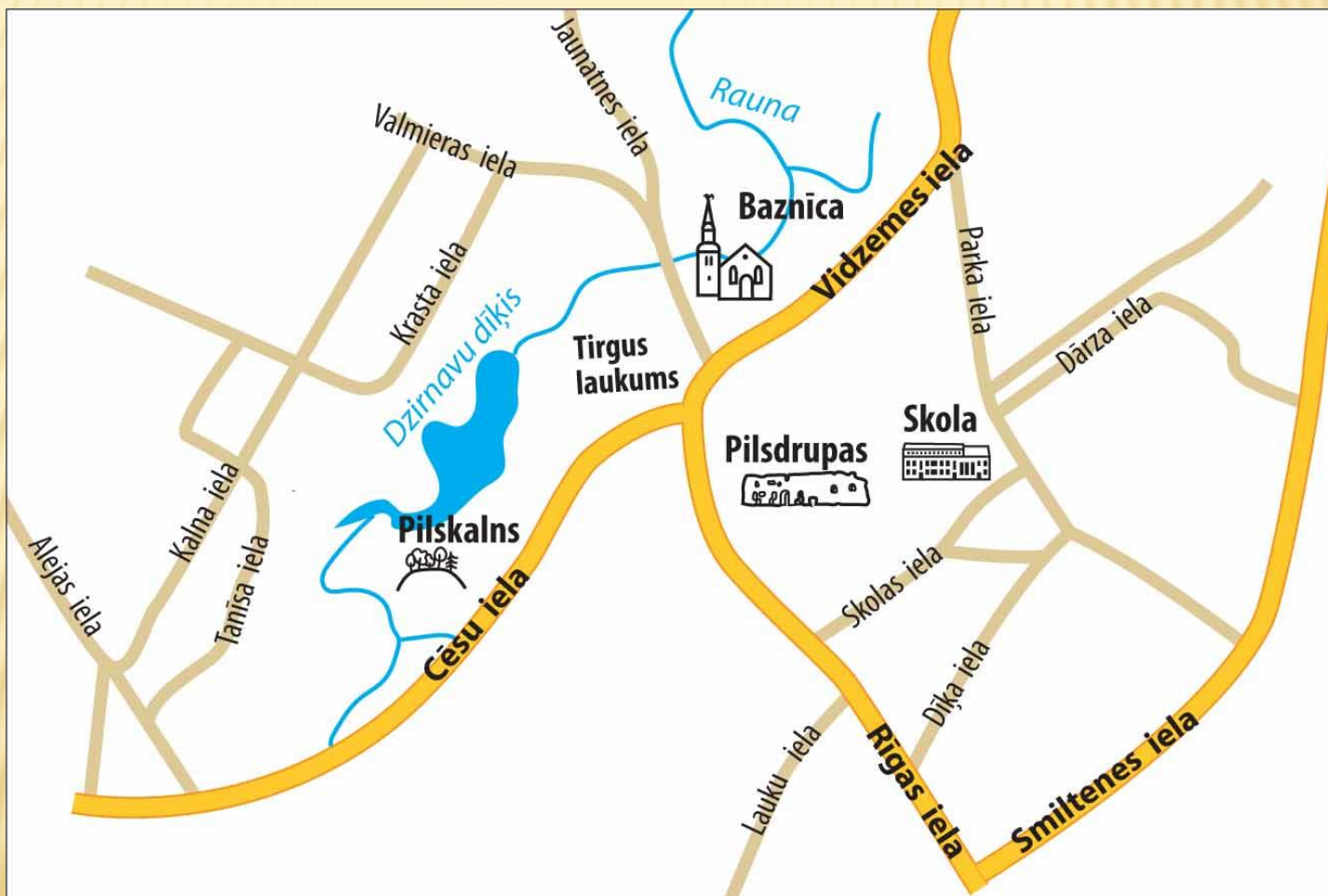
-Šiem stāstiem skolēni var veidot dažādas radošas interpretācijas.

-Izcelsmi labāk atainot ar kartoshēmām- kur, kas un kāpēc labāk apmeties.

-Apmešanās cēloņu analīze palīdz secināt par attīstības perspektīvām.

-Pēc iespējas jāizmanto darbs dabā.

KARTOSHĒMAS PIEMĒRS (RAUNA)

5. KLASE. 2.TEMATS. KĀ IZZINĀT TUVĀKĀS APKĀRTNES VĒSTURI? IETEIKUMI 2. SOLIM

✗ Iepazīstot kultūras pieminekļus

-Jāakcentē tiem raksturīgais un galvenie principi aizsardzībai.

-Skolēniem nav jāzina detalizēta kultūras pieminekļu klasifikācija. Tā dota, lai palīdzētu izprast pieminekļu raksturojumu.

-Vēlams plaši izmantot vietējos pieminekļus izceļot, ar ko katrs no tiem ir unikāls un vērtīgs.

-Lokālo vidi vēlams atainot kartoshēmā

KULTŪRAS PIEMINEKĻU GALVENIE AIZSARDZĪBAS PRINCIPI

Nebojā!

Ar kultūras pieminekli jāapietas tā, lai tas netiktu bojāts. Tāpēc ir svarīgi, lai cilvēki ievēro norādes un noteikumus, kas domāti pieminekļa apmeklētājiem. Ja tu novēro, ka kāds pieminekli bojā, vari vērsties pie cilvēkiem, kuri tajā saimnieko, vai policijā.

Saglabā!

Pieminekli jācenšas saglabāt tādu, kāds tas ir. Ja pieminekli jālabo, tas jādara speciālistam un pēc iespējas ar tādiem materiāliem un tādiem darba paņēmieniem, kādus izmantojis pieminekļa radītājs.

Nepārvieto!

Vēlams, lai piemineklis saglabātos tur, kur tas atrodas. Pārvietot to drīkst tikai tad, ja vietā, kur tas atrodas, to nav iespējams saglabāt. Izvest no Latvijas kultūras pieminekli drīkst uz laiku un ar Kultūras mantojuma pārvaldes atļauju.

5. KLASE. 2.TEMATS. KĀ IZZINĀT TUVĀKĀS APKĀRTNES VĒSTURI? IETEIKUMI 3. SOLIM

✖ Veidojot izstādi par apkārtnē atklāto

-Izmantojiet skolēnu talantu daudzveidību.

-Sadarbojieties ar citu priekšmetu skolotājiem.

-Piedāvājiet izstādes apmeklējumu pašvaldības pārstāvim.

-Veidojiet sava veikuma popularizēšanas un citu darbu vērtēšanas prasmes.

5. KLASE. 2.TEMATS. KĀ IZZINĀT TUVĀKĀS APKĀRTNES VĒSTURI? KO VĒRTĒT?

- ✖ Vai skolēni prot izskaidrot, kāpēc un kā jāizsargā kultūras piemineklis.
- ✖ Vai skolēni prot atpazīt situācijas, kad piemineklis tiek bojāts.
- ✖ Vai skolēni prot raksturot kultūras pieminekļus savā apkārtnē, izceļot tajos vērtīgo.
- ✖ Vai skolēni prot izvirzīt idejas kultūras pieminekļu popularizācijai.

5. KLASE. 3.TEMATS. KĀ NOVĒRST UN RISINĀT KONFLIKTUS VIETĒJĀ KOPIENĀ? PLĀNOJUMS.

✖ **1. solis: noskaidrojam būtiskākos attiecību veidus.**

Secinājums: starp vieniem un tiem pašiem cilvēkiem var apstāvēt dažāda veida attiecības un to atpazīšana novērš konfliktus.

✖ **2. solis: noskaidrojam, kā notiek cilvēku iepazīšanas process.**

Secinājums: cilvēkus mēs iepazītam pamazām, bet šo procesu var kavēt aizspriedumi.

✖ **3. solis: noskaidrojam, kā var risināt konfliktus.**

Secinājums: konfliktus var atrisināt, savaldot emocijas un plānojot tālākās darbības.

5. KLASE. 3.TEMATS. KĀ NOVĒRST UN RISINĀT KONFLIKTUS VIETĒJĀ KOPIENĀ? IETEIKUMI 1. SOLIM.

✕ Attiecību veidu atpazīšana

- Akcentējam to, ka personiskais jānošķir no lietišķā un tiesiskā.
- Norādām, ka katram attiecību veidam ir savs uzvedības modelis.
- Pēc iespējas izmantojam aktuālus piemērus no skolēna dzīves viņa vienaudžu vidē.
- Mudinām skolēnu veidot sev uzvedības noteikumus.

5. KLASE. 3.TEMATS. KĀ NOVĒRST UN RISINĀT KONFLIKTUS VIETĒJĀ KOPIENĀ? IETEIKUMI 2. SOLIM.

✗ Cilvēku iepazīšanas process

- Akcentējam to, ka mēs vienmēr runājam nevis ar reālo cilvēku, bet ar to, ko iedomājamies.
- Atcerams, ka stereotipi nav nekas negatīvs, negatīvi ir aizspriedumi.
- Atainojam aizspriedumu demontāžas ceļu (kā pārlicināties, ka otrs ir tāds, kā tu par viņu domā).
- Izmantojam skolēna personīgo pieredzi.

NOZĪMĪGĀKĀS VIZUALIZĀCIJAS

Kā mēs iepazīstam citus cilvēkus?

To, kā tas notiek, var labi parādīt šādā shēmā.

1.

Tu uzzini, ka tev būs iespēja iepazīties ar kādu cilvēku, un gatavojies tam.

- Tu atceries, ko tu zini par cilvēkiem, kuri viņam līdzinās – ir tādā pašā vecumā, nāk no tādās pašas ģimenes, nodarbojas ar to pašu, ko viņš, pieder tādai pašai tautai, ir ar tādu pašu vārdu un uzvārdu.

- Tu atceries vai klausies, ko par viņu stāsta citi.

2.

Tu pirmo reizi satiec otru cilvēku un izdari pirmos secinājumus.

- Tu novēro viņa izskatu, rīcību, to, kā viņš atbild uz taviem jautājumiem, rosinājumiem.

- Tev veidojas pirmais priekšstats.

3.

Tu turpini tikties ar šo cilvēku un katrā tikšanās reizē papildini savu priekšstatu par viņu.

- Tu novēro, kā viņš rīkojas dažādās situācijās, un izdari secinājumus. Tie liek tev mainīt agrākos uzskatus un pašatziņām.

Aizspriedumus var iedomāties kā barjeras ceļā vienam pie otra

5. KLASE. 3.TEMATS. KĀ NOVĒRST UN RISINĀT KONFLIKTUS VIETĒJĀ KOPIENĀ? IETEIKUMI 3. SOLIM

✖ Par konfliktu risināšanu

- Uzsveriet pāreju no emocionālā uz racionālo.
- Ja nepieciešams- izmantojiet lomu spēles (kā es sevi savaldu).
- Uzsveriet racionālā risinājuma priekšrocības.
- Pārrunājiet piedāvātos risinājuma ceļus un izvēlieties aktuālus piemērus.
- Nenoliedziet situācijas, kurām risinājums nav iespējams.
- Pētījuma norisi kombinējiet ar pārrunām.

5. KLASE. 3.TEMATS. KĀ NOVĒRST UN RISINĀT KONFLIKTUS VIETĒJĀ KOPIENĀ? KO VĒRTĒT?

- ✗ Vai skolēni prot noteikt, kādas attiecības tiem veidojas dažādās situācijās.
- ✗ Vai skolēni prot izvēlēties attiecībām raksturīgu rīcību.
- ✗ Vai skolēni prot izskaidrot otra cilvēka iepazīšanas procesu.
- ✗ Vai skolēni prot identificēt aizspriedumus un demontēt tos.
- ✗ Vai skolēni prot modelēt savu rīcību konflikta gadījumā.

5. KLASE. 4.TEMATS KĀ PALĪDZĒT LĪDZCILVĒKIEM? PLĀNOJUMS.

- ✗ **1. solis: noskaidrojam, par ko jārūpējas sabiedrībā un vidē.**

Secinājums: jādara viss, lai cilvēki justos droši un justu atbalstu, vide tiktu izmantota tā, lai saglabātu tās tīrību un ilgtspēju.

- ✗ **2. solis: vērtējam savu attieksmi un rīcību.**

Secinājums: sabiedrības attīstībai ir vēlama aktīva attieksme.

- ✗ **3. solis: veidojam rīcības projektus.**

Secinājums: jebkurš var piedalīties dažādu rīcības projektu veidošanā.

5. KLASE. 4.TEMATS KĀ PALĪDZĒT LĪDZCILVĒKIEM? IETEIKUMI 1. SOLIM.

- ✗ Kā raksturot rūpes par sabiedrību un vidi
 - Apkopojiet to, ko skolēni jau apguvuši (sociālās zinībās, dabaszinībās).
 - Akcentējiet to, ka visi procesi sākas ar karu cilvēku un tad pāriet sabiedrības, valstu un starpvalstu līmenī.
 - Visos līmeņos izmantojiet aktuālos materiālus.

APKOPOJOŠĀ TABULA

Apkopo!

Lasot šo nodaļu, tu atklāji, ka visu nodaļā minēto vērtību uzturēšana ir atkarīga gan no tevis, gan apkārtējās sabiedrības, gan valsts un visām pasaules valstīm kopumā. Apkopojot uzzināto, aizpildi tabulu! Pirmajā ailītē ieraksti vērtības, nākamajās – vienu pienākumu, kas jāpilda tev vai minētajām cilvēku kopībām!

Vērtība	Tavs pienākums	Organizāciju, uzņēmēju pienākums	Valsts pienākums	Visas cilvēces pienākums
Drošība	...	...	...	...

5. KLASE. 4.TEMATS KĀ PALĪDZĒT LĪDZCILVĒKIEM? IETEIKUMI 2. SOLIM.

✗ Kā vērtēt attieksmi

- Pārrunāji katras attieksmes sekas, ilustrējot ar aktuāliem piemēriem, vēlams- no skolēnu piedzīvotā.
- Darbojieties ar pārliecināšanas paņēmieniem.
- Analizējiet pieejamās politiskās runas.
- Ar piemēriem no skolēnu dzīves ilustrējiet līdzdalības formas.
- Kopīgi ar skolēniem izvērtējiet, kad katra forma ir sekmīga.
- Meklējiet filantropijas piemērus savā apkārtnē.

5. KLASE. 4.TEMATS KĀ PALĪDZĒT LĪDZCILVĒKIEM? IETEIKUMI 3. SOLIM.

✖ Kā veidot līdzdalības projektu

- Vērojiet skolēnu darbības un aktivizējiet tās.
- Pārrunājiēt prezentācijas vērtēšanas rezultātus.
- Ja projekts tiek īstenots, fiksējiēt tā īstenošanas gaitu, emocijas, rezultātus.

5. KLASE. 4.TEMATS KĀ PALĪDZĒT LĪDZCILVĒKIEM? KO VĒRTĒT?

- ✗ Vai skolēni prot atpazīt situācijas, kas saistītas ar drošību, atbalstu, vides tīrību un ilgtspēju.
- ✗ Vai skolēni prot noteikt, ko minēto vērtību saglabāšanā var paveikt viņi, sabiedrība, valsts un pasaules valstis kopā.
- ✗ Vai skolēni izprot aktīvas attieksmes nepieciešamību.
- ✗ Vai skolēni prot izmatot pārliecināšanas līdzekļus.
- ✗ Vai skolēni prot izvēlēties līdzdalības formas un pamatot savu izvēli.
- ✗ Vai skolēni prot vērtēt projektus.

5. KLASE. 5.TEMATS KĀ DARBOJAS PAŠPĀRVALDE? PLĀNOJUMS.

✖ 1. solis: izzinām skolēnu pašpārvaldi.

Secinājums: darbojoties pašpārvaldē, ir iespējas daudz ko paveikt citu labā un arī iemācīties pašam.

✖ 2. solis: izzinām savu pašvaldību.

Secinājums: pašvaldība ir mūsu tuvākais sabiedrotais mūsu dzīves uzlabošanā.

✖ 3. solis: izzinām uzņēmēja devumu pašvaldībām.

Secinājums: sekmīgi sadarbojoties, uzņēmēji un pašvaldība var būtiski atbalstīt viens otru.

5. KLASE. 5.TEMATS KĀ DARBOJAS PAŠPĀRVALDE? IETEIKUMI 1. SOLIM.

✗ Kā raksturot skolēnu pašpārvaldi

- Akcentējiet abas puses- devumu sabiedrībai un mācīšanos.
- Mudiniet skolēnus izdomāt piemērus.
- Atcerieties, ka arī pašpārvaldes pamatā ir varas dalīšanas princips (likums- darba plāns).
- Izmantojiet lokālo materiālu.
- Aiciniet skolēnu pašpārvaldes pārstāvjus sadarboties un vērtēt priekšlikumus.

5. KLASE. 5.TEMATS KĀ DARBOJAS PAŠPĀRVALDE? IETEIKUMI 2. SOLIM.

✖ Ieteikumi pašvaldības izziņai

- Izmantojot karti, „sakārtojiet” zināšanas par pašvaldībām.
- Lokalizējiet ar piemēriem pašvaldības struktūras.
- Ar piemēriem raksturojiet pašvaldības funkcijas.
- Izmantojiet aktuālo informāciju no pašvaldības vietnēm.

5. KLASE. 5.TEMATS KĀ DARBOJAS PAŠPĀRVALDE? IETEIKUMI 3. SOLIM.

- ✗ Izzinot uzņēmēju devumu pašvaldībai
 - Analizējiet konkrētus piemērus no savas pašvaldības.
 - Veidojiet projektus savai pašvaldībai.
 - Nosakiet, kas skolēnus mudinātu attīstīt savu darbību jūsu pašvaldībā.

5. KLASE. 5.TEMATS KĀ DARBOJAS PAŠPĀRVALDE? KO VĒRTĒT?

- ✗ Vai skolēni prot raksturot, kādas iespējas viņiem sniedz darbība kādā pašpārvaldē.
- ✗ Vai skolēni prot izskaidrot, kā veidota skolēnu pašpārvalde un kā tā darbojas.
- ✗ Vai skolēni prot izvirzīt priekšlikumus skolēnu pašpārvaldei.
- ✗ Vai skolēni prot raksturot Latvijas pašvaldību sistēmu un pašpārvalžu uzbūvi.
- ✗ Vai skolēni prot atpazīt jautājumus, kurus risina pašvaldības.
- ✗ Vai skolēni prot raksturot uzņēmēja iespējas pašvaldībā.
- ✗ Vai skolēni prot plātīt savu iespējamu karjeru savā pašvaldībā.

JAUTĀJUMI ČATĀ!